

EL DIACONAT. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Jaume FONTBONA I MISSÉ

Original rebut: 07/10/2014

Data d'acceptació: 22/10/2014

Adreça: Martí Molins 43

08027 BARCELONA

E-mail: jaumefm@gmail.com

Resum

Aquesta nota ofereix una síntesi comentada del Congrés Internacional sobre el perfil específic del diaconat, celebrat al passat mes d'abril del 2014 a la Facultat de Teologia de Lugano. I, a més d'indicar que el debat sobre el ministeri diaconal resta obert, pretén, especialment, de destacar que els diaques són ordenats al servei del bisbe local a fi que tota l'Església local sigui servidora (*ad ministerium Episcopii*). Així, doncs, la nota conclou afirmant que s'ha d'aprofundir el diaconat com servei del bisbe diocesà en la triple tasca de la Paraula, de la Litúrgia i de la Caritat, tenint, com a model, Crist Servidor i, com a finalitat, ajudar l'Església a viure activament la seva dimensió servidora.

Paraules clau: Diaconat, Església local, bisbe diocesà, ministeri ordenat.

Abstract

This note presents a short commentary on the International Congress on the particular profile of the diaconate, held last April 2014 at the Faculty of Theology in Lugano. Apart from indicating that the debate concerning the diaconal ministry remains open, the aim is to highlight the fact that deacons are ordained to their service by the local bishop, in such a way that the whole of the local church should be of service (ad ministerium Episcopii). Thus the note concludes by affirming that further reflexion is needed concerning the diaconate as a service of the diocesan bishop in the three-fold task of the Word, the Liturgy and Charity, with Christ the Servant as model and with the goal of helping the Church to live out its role of active service.

Keywords: Diaconate, local church, diocesan bishop, ordained ministry.

1. INTRODUCCIÓ

El Concili Vaticà II va restaurar el diaconat com a *grau propi i permanent* del ministeri ordenat (cf. *LG* 29) i aquest fet ha obert la reflexió sobre la seva especificitat al si del sacerdoci ministerial, una especificitat que no s'acaba de precisar en la reflexió teològica postconciliar.

La diversitat d'opinions i la manca d'un consens sobre la peculiaritat del diaconat comencen a obrir diversos debats que volen aclarir la concreció del seu exercici en la vida de cada Església local.

La reflexió sobre el diaconat fa que també s'obri una reflexió més aprofundida sobre el ministeri ordenat com a tal i també de la importància de l'Església local. El diaconat i el presbiterat són dos serveis institucionals fonamentals no, tan sols, al si de l'Església local, sinó també al si del sacerdoci ministerial. La Constitució conciliar sobre la Sagrada litúrgia (SC) recorda que, en una diòcesi o Església local, el bisbe diocesà presideix l'Eucaristia entorn d'un únic altar, envoltat del seu presbiteri i dels ministres (cf. SC 41).¹

Aquesta nota ve motivada per la celebració, el passat mes d'abril del 2014 a la Facultat de Teologia de Lugano, d'un congrés internacional sobre el perfil específic del diaconat.² En primer lloc, es parteix del material distribuït als congressistes i que, amablement i desinteressadament, m'ha proporcionat el diaca Aureli Ortín. I, d'aquest material, s'hi ofereix una síntesi de les aportacions que aporten una visió més coherent amb el fet que els diaques són ordenats al servei del bisbe local, a fi que tota l'Església local sigui servidora.

Finalment, s'hi ofereix una conclusió, certament inspirada en un estudi d'un professor de la Pontifícia Universitat Gregoriana de Roma, l'eclésiòleg Dario Vitali,³ que defineix el ministeri del diaconat com a ministeri ordenat al ministeri del bisbe local (*ad ministerium Episcopi*).

1. SC 41: «[...] ad unum altare cui praest episcopus a suo presbyterio et ministris circumdatus (cf. IgMg 7; IgFld 4; IgEsm 8)»; cf. CONCILI VATICÀ II, *Constitucions, Decrets, Declaracions*, Barcelona FTC – PAM: 2003, 246.
2. *Il profilo specifico del diaconato* (22-24 abril 2014). Congrés celebrat a la Facultat de Teologia de Lugano (Suïssa).
3. Cf. Dario VITALI, «Per una teologia del diaconato: la lezione conciliare», *RdT* 55 (2014) 111-132.

2. EL FONAMENT APOSTÒLIC DEL DIACONAT EN EL NT⁴

El document sobre el diaconat de l'any 2003 de la Comissió Teològica Internacional (CTI)⁵ nota la poca informació neotestamentària sobre l'aparició del diaconat i, a més, destaca que, en la tradició paulina, els diaques apareixen sempre al costat dels ἐπίσκοποι, com si fossin un ministeri subordinat o coordinat per ells, però també és rar trobar junts els tres de la tríada: bisbe, preveres, diaques.⁶

Els LXX (la versió grega de l'AT) usen poc el verb διακονεῖν (*servir*) i els substantius διακονία (*servei* o *ministeri*) i διάκονος (*servent* o *servidor* o també *emissari*), termes que el NT usa en sentit cristològic i eclesiològic.⁷

Els esments més significatius del NT del substantiu διάκονος són al plural (διάκονοι) i sempre relacionat amb els ἐπίσκοποι, en concret: Fl 1,1 i 1Tm 3.8.12. Aquesta menció esdevé significativa quan en llegim la versió llatina de la Vulgata i les altres versions llatines antigues: només en aquests textos de Pau i de la tradició paulina s'hi tradueix per *diaconus*,⁸ mentre que a tots els altres esments hi és traduït per *minister* (també a Rm 16,1 quan parla de Febe).⁹ Per tant, sembla que els traductors llatins d'aquests dos esments entenguin el terme no pas en sentit ampli de «servent o emissari» sinó específic de *diaca*.

Aleshores, el significat principal no seria tant el de servidor o de servir els altres, sinó el d'exercir una funció d'intermediari (*go-between*)¹⁰ sota l'autoritat d'un altre. L'estudi de Collins arriba a la conclusió que la característica del diaca no és servir la taula sinó una persona, que ni és el pobre, ni el necessitat, ni la comunitat, sinó l'ἐπίσκοπος, del qual el diaca és el *servidor* o *ministre*.¹¹

4. Ens basem en la ponència de Franco MANZI, *Il ministero apostolico del diaconato*. Fondazione biblica (manuscrit). Presentada a l'esmentat Congrés Internacional sobre «Il profilo specifico del diaconato».

5. COMISIÓN TEOLÓGICA INTERNACIONAL, *El diaconado: evolución y perspectivas* (BAC-documentos 26), Madrid: BAC 2003.

6. *Ibíd.*, 30.

7. Cf. *Ibíd.*, 25-29. En el NT hi trobem 36 vegades el verb διακονεῖν, 33 el substantiu διακονία i 29 el substantiu διάκονος.

8. Cf. *Ibíd.*, 25 (amb les notes 2 i 3).

9. Textos grec i llatí extrets del *Nou Testament grec-llatí-català*, Barcelona: ABCat – Claret – Societats Bíbliques Unides: Barcelona 1995. Text grec: διάκονον τῆς ἐκκλησίας. Text llatí de la Vulgata: *quae est in ministerio ecclesiae*. Versió de la BCI: «diaconessa de l'església».

10. Cf. l'estudi de John N. COLLINS, *Diakonia. Re-interpreting the Ancient Sources*, New York – Oxford: Oxford University Press 1990.

11. *Ibíd.*, 337.

La versió de la BCI (2008) del text de Fl 1,1 diu:

Pau i Timoteu, servents de Jesucrist, a tots els membres del poble sant en Jesucrist que viuen a Filips, i als seus pastors i servidors [amb els seus caps o bisbes i diaques (σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοι; *cum episcopis et diaconis*)].

En l'encapçalament d'aquesta carta de Pau (escrita entorn de l'any 56/57 dC), els *diaques* són esmentats immediatament després dels *caps* (en el sentit de guies o dirigents de les diverses comunitats de l'Església local de Filips i que el llatí tradueix per *episcopis*); per tant, la seva funció és important, tot i que sigui diferent de la dels caps (*pastors*) i de l'apòstol Pau i del seu col·laborador Timoteu. Es podria dir que els diaques estan al servei dels caps de les diverses comunitats de l'Església local.¹²

La versió de la BCI (2008) d'1Tm 3,8-13 diu:

⁸ Igualment [és a dir, com els *bisbes*, cf. 3,1-7] els diaques (Διακόνους ὡσαύτως; *diaconos similiter*) han de ser dignes, homes de paraula, no donats a beure molt de vi, ni a negocis bruts; ⁹ han de guardar el misteri de la fe amb una consciència neta.

¹⁰ Abans de fer-los diaques, la seva vida ha de ser examinada, i si són trobats irrepressibles, llavors podran exercir el seu ministeri. ¹¹ Si són dones (Γυναικας ὡσαύτως; *mulieres similiter*), han de ser també dignes, no murmuradores, sinó sòbries i de tota confiança. ¹² Els diaques (διάκονοι; *diacones*) han de ser marits d'una sola muller, han de saber portar bé els fills i la pròpia casa. ¹³ Perquè els qui exerceixen bé el seu ministeri de diaques (διακονήσαντες βαθμὸν; *ministraverint gradum*) es guanyen la consideració de tothom i arriben a posseir la confiança que ve de la fe en Jesucrist.

Aquest text, fragment d'una carta de la tradició paulina (datada entre la fi del segle I i inicis del segle II), no vol descriure la funció dels diaques, sinó fixar-se en les condicions per a admetre determinats cristians al diaconat. D'entrada, els candidats són sotmesos a una prova, que, probablement, dirigien els caps de les comunitats. El diaca hi apareix com a auxiliar del qui exerceix la direcció de la comunitat.

Cal notar que, mentre Fl 1,1 esmenta *bisbes i diaques* al plural, la 1Tm parla dels diaques en plural i del bisbe en singular, tot i que encara no s'hagi

12. Es parla de comunitats perquè, segurament, els cristians d'una ciutat es reunien en cases; cf. Romano PENNA, *Le prime comunità. Persone, tempi, luoghi, forme, credenze*, Roma: Carocci editore 2011, 240-244.

desenvolupat la figura del bisbe únic en una ciutat o Església local.¹³ El que s'hi posa de relleu és el fet que els diaques auxiliien el cap o caps de la comunitat.

D'altra banda, mentre el bisbe (1Tm 3,2) i els preveres (1Tm 5,17) han de ser *capaços d'ensenyar* (διδασκικόν) i guiar bé o *presidir* (προϊστάμενον) l'Església de Déu (1Tm 3,5), als diaques no se'ls hi demana cap d'aquestes funcions, només s'hi esmenta la seva proximitat al bisbe per a servir-lo i col·laborar-hi.¹⁴

2.1. La institució dels Set

El relat lucà de la institució del Set (Ac 6,1-6) ens indica l'existència de la διακονία per a la distribució dels aliments (Ac 6,2) i la διακονία de la predicació (Ac 6,4); la primera ocasiona la institució dels Set i la segona és reservada als Dotze. Probablement, Lluç, recordant que els Dotze necessitaren d'alguns col·laboradors en la missió apostòlica, esmenta la institució d'un número simbòlic de persones (Set) perquè no es descursés el servei als pobres. El primer que testifica que els Set són els futurs diaques és Ireneu de Lió, que parla d'Esteve com a primer diaca (*Adv. Haer.* III, 12,10) i de Nicolau com un altre dels set diaques instituïts pels Apòstols (*Adv. Haer.* I, 26,3).¹⁵ En trobem encara una confirmació més antiga, tot i que no sigui tan explícita com la d'Ireneu, en la Carta d'Ignasi d'Antioquia als de Tral·les (IgTr 2,3), on Ignasi recorda que el servei dels diaques va més enllà de servir les taules, atès que, com a servidors dels misteris de Crist, serveixen l'Església de Déu.

Cal també que els qui són diaques, servidors dels misteris de Jesucrist, complaquin tothom en tot, car no són servidors d'aliments i begudes, sinó ministres de l'Església de Déu (ἀλλ' ἐκκλησίας θεοῦ ὑπηρεται).¹⁶

Cal notar, però, que dos dels Set també prediquen com Esteve (Ac 6-7) i Felip (Ac 8,26-40). En concret, Felip *predica* (Ac 8,4.5.12), *guareix* (Ac 8,6-

13. Molts defensen la no existència encara del bisbe únic quan es troba en una mateixa carta que el singular ἐπίσκοπος (Tt 1,7) i el plural πρεσβύτεροι (Tt 1,5) són sinònims. Però ja és indicatiu que es comenci a fer servir aquest substantiu en singular (1Tm 3,2; Tt 1,7), mentre que l'altre no.

14. També ho diu el document sobre el diaconat de la CTI

15. Cf. Irénée de Lyon, *Contre les hérésies. Dénonciation et réfutation de la gnose au nom menteur* (Sagesses Chrétiennes), Paris: Cerf 2001, 328;

16. Ignasi d'Antioquia, *Cartes*. Introducció, text revisat, traducció i notes de Josep Rius-Camps (Escriptors Cristians 1), 215.

7.13) i *bateja* (Ac 8,12-13.36-38), és a dir: està al servei de la Paraula (predica), de la Caritat (guareix) i de la Litúrgia (bateja), peus amb què camina el ministeri apostòlic (cf. LG 29) i l'Església de Déu en el món (cf. SC 25).

Abans que Lluc parlés de la institució dels Set, ja existien diaques com mostra Fl 1,1; potser per això, Lluc evita el mot *διάκονος* i només fa servir el verb servir (*διακονεῖν*) i el substantiu *διακονία*. Si s'accepta que Lluc vol fonamentar l'origen apostòlic del diaconat relatant la institució dels Set pels Dotze, com de fet es troba en alguns testimonis patristics, aleshores, doncs el diaconat hauria sorgit com una ajuda als Dotze i als seus successors.

En definitiva, el diaconat apareix com un ministeri al servei dels Dotze, que no es limita al servei als pobres (exemple d'Esteve i Felip a Ac 6-8), però que no presideix l'Eucaristia.

3. EL TESTIMONIATGE DE LA TRADICIÓ

Els textos litúrgics de la tradició llatina mostren que els diaques són ordenats al servei de l'altar (*altari sancti ministerium*)¹⁷ i la referència tipològica és als fills de Leví i que són un grau de pas, amb l'esperança d'accedir a un grau superior. Precisament, Optat de Milevi (s. iv) parla dels diaques com de *tertium sacerdotium*, és a dir que hi ha tres graus en el sacerdoci i els diaques en són el tercer i els preveres el segon.¹⁸ El mateix Concili Vaticà II destaca la participació dels diaques en el sacerdoci ministerial; en efecte:

També participen d'una manera peculiar de la missió i de la gràcia del suprem Sacerdoci (*gratiae supremi sacerdotis*) els ministres d'un orde inferior, els diaques primerament, els quals, essent servidors dels misteris de Crist i de l'Església (IgTr 2,3), han de guardar-se purs de tot vici, i agradar a Déu i guanyar-se la consideració de tothom (cf. 1Tm 3,8-20.12-13).¹⁹

Des del *Pontifical romà de 1595* fins a la Constitució apostòlica *Sacramentum ordinis* (1947) de Pius XII, on s'estableix la imposició de les mans com a matèria i la pregària d'ordenació com a forma, la *matèria* del diaconat era la recepció del Llibre dels Evangelis i la *forma* eren aquestes paraules: *Accepi*

17. *Sacramentari de Verona*, Ve 950.

18. Optatus de Mileve, *Contra Parmenianum donatistam* I,13 (SChr 412), 200.

19. *Lumen gentium* 41, en CONCILI VATICÀ II, *Constitucions, Decrets, Declaracions*. Barcelona: PAM – FTC 2003, 352-353.

potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei, tam pro vivis, quam pro defunctis. In nomine Domini. Amen («Rep el poder de llegir l'Evangeli en totes les Eucaristies, siguin per als vius o per als difunts. En el nom del Senyor. Amén.»)

Tanmateix, la litúrgia grecobizantina testimonia, en l'*Eucologi Barberini*,²⁰ que l'ordenat diaca no rep l'Evangeli sinó el calze, atès que el diaca és el ministre del calze i la figura d'Esteve; d'altra banda, la primera pregària d'ordenació de l'*Eucologi Barberini* destaca que el diaca és el primer a servir, atès que ha estat el primer a ser cridat a l'obra del servei del Senyor (πρῶτον εἰς ἔργον τῆς διακονίας σου).²¹ En definitiva, el diaconat testimonia el protoservei en l'Església; per això, ha de servir fins a donar la vida com Crist (símbol del calze de l'Eucaristia) i Esteve n'és el tipus.²² Aleshores, el diaca convida al servei, a ser memòria viva del Crist servent per a una Església serventa i servidora.²³

La segona pregària d'ordenació de l'*Eucologi Barberini* parla de la llei de la διακονία (τῆς διακονίας νόμον);²⁴ per tant, el que importa no és tant servir la Litúrgia, o servir la Paraula, o servir la Caritat (cf. LG 29), sinó ser cridat al servei, una crida que té com a primera i última referència Crist servent del Pare i de l'ésser humà.²⁵

Aquests elements de la *lex orandi* ajuden a no contraposar el diaconat amb el presbiterat, ni a fer del diaca un mini prevere. El diaconat és per al servei, al servei del bisbe i del poble de Déu, en un sentit genèric; per tant, és un

20. Versió castellana: *El Euclologio Barberini Gr. 336* (Cuadernos Phase 215), Barcelona: CPL 2013, a partir de l'edició bilingüe grega-italiana de S. PARENTI – E. VELKOVSKA (eds.), *L'Euclologio Barberini gr. 336* (Ephemerides Liturgicae Subsidia 80), Roma: CVL – Edizioni Liturgiche 2000.

21. *Euclologi Barberini* 157, versió castellana en *Cuadernos Phase* 215 (2013) 116.

22. La mort del primer màrtir fa present l'obra de servei de Jesucrist fins a l'extrem de donar la pròpia vida. En efecte, el testimoniatge de la sang vessada constitueix l'expressió més perfecta de la διακονία; cf. Robert CABIÉ, «Quand les *Sept* deviennent des diacres», *Bulletin de Littérature Ecclesiastique* 97 (1996) 219-226.

23. Cf. P. SORCI, «Il Diaconato: ordine o ministero?», *Rivista Liturgica* 83 (1986) 599.

24. *Euclologi de Barberini* 159; versió castellana en *Cuadernos Phase* 215 (2013) 117.

25. Cf. P. SORCI, «Il Diaconato: ordine o ministero?», 596-597: «La *lex orandi* delle Chiese che hanno conservato il diaconato attesta che l'ordinazione diaconale significa e opera nel soggetto che la riceve una configurazione a Cristo servo. Come amano sottolineare i riti orientali con la formula di elezione in forma passiva e con la dichiarazione che l'ordinazione non è opera dell'imposizione delle mani del vescovo, ma della misericordia di Dio che attraverso di lui agisce, non si tratta del conferimento di un incarico funzionale e temporaneo, come nell'istituzione dei ministeri, ma di una vera assimilazione compiuta dallo Spirito Santo implorato dalla Chiesa per bocca del vescovo, che lega il diacono in maniera singolare a Cristo e lo distingue da tutti gli altri membri del popolo cristiano.»

ministeri que s'ha d'anar adaptant en les diverses situacions històriques i en les diverses Esglésies locals. La Carta apostòlica en forma de motu proprio *Omnium in mentem* (2009) de Benet XVI ha ajudat a no confondre el diaconat amb el presbiterat recordant que el diaca no actua *in persona Christi Capitis*, tot destacant que el tret pastoral del ministeri apostòlic correspon només al bisbe i al seu presbiteri i que els diaques serviren, com tots tres graus del ministeri, el poble de Déu i, més específicament, el bisbe i el seu presbiteri.

D'altra banda, el *Catecisme de l'Església Catòlica* (1993), al si de l'únic sagrament de l'orde, distingeix dos graus de participació sacerdotal (*participatio sacerdotalis*), que són l'episcopat i el presbiterat, i un grau de servei (*servitium*), el diaconat.²⁶ Tanmateix tots tres formen part del sagrament de l'orde i han rebut la gràcia del *suprem Sacerdoci* (com destaca LG 41). Aleshores, si el diaca ha rebut la gràcia del *suprem Sacerdoci* implica que actua *in persona Christi*, tot i que no actuï *in persona Christi Capitis* com ho fan el bisbe i els preveres en l'obra del ministeri.

En conseqüència, la plena cura pastoral (*plena animarum cura*) només pertany al bisbe i al seu presbiteri (com nota el CIC 150),²⁷ els diaques ajuden, col·laboren en aquesta cura pastoral perquè formen part del ministeri pastoral del bisbe. En efecte, la Constitució dogmàtica sobre l'Església (*Lumen gentium*) del Concili Vaticà II recorda:

Pel que fa a aquells que entre els fidels es distingeixen per l'orde sagrat (*sacro ordine*), són instituïts en nom de Crist (*Christi nomine instituuntur*) per pasturar (*pascendam*) l'Església amb la paraula i amb la gràcia de Déu (LG 11).

3.1. *El Document de la Comissió Teològica Internacional (CTI)*

Aquest document resulta del segon intent de la CTI, durant el quinquenni 1997-2002,²⁸ després de no haver-hi reeixit durant l'anterior quinquenni 1992-1997, de redactar un document sobre el diaconat. El segon intent, a partir de l'estudi d'una subcomissió presidida per H. de Noronha Galvao i de

26. Cf. CEC 1554. Vegeu també CEC 875.

27. CIC 150: *Officium secumferens plenam animarum curam, ad quam adimplendam ordinis sacerdotalis exercitium requiritur ei qui sacerdotio nondum auctus est valide conferri nequit* («L'ofici que comporta la plena cura d'ànimes, per al compliment del qual cal l'exercici de l'orde sacerdotal, no pot ser conferit vàlidament a qui encara no ha estat elevat al sacerdoti»).

28. Ens basem en la ponència de Santiago del Cura Elena, *Il documento della Commissione Teologica Internazionale: contenuto e ricezione* (manuscrit). Presentada al Congrés Internacional sobre «Il profilo specifico del diaconato» (22-24 abril 2014).

què formaven part els professors Del Cura, Gaudette, Minnerath, Müller, Tagle i Vanyo, va donar, com a fruit de tot el treball fet, un text consensuat per tota la CTI (30 de setembre de 2002) i aprovat pel prefecte de la Congregació per a la Doctrina de la Fe i publicat (2003) amb el títol: *El diaconat: evolució i perspectives*.²⁹

La seva finalitat consisteix a oferir una ajuda per tal d'aclarir algunes qüestions sobre el diaconat, plantejades arran del seu restabliment en la modalitat de diaconat *permanent*. Així, doncs, se'n volia presentar l'estatus actual de la reflexió teològica i eclesiològica, especialment en la modalitat *permanent* (sense oblidar la transitòria cap a un grau superior), tot indicant algunes propostes de reflexió a tenir en compte en les possibles realitzacions pastorals, sobretot en les Esglésies locals del primer món.³⁰ Actualment, continua essent un instrument d'ajuda en la comprensió de l'estat de la qüestió del diaconat i un estímul a continuar reflexionant-hi i aprofundint-hi.

El document consta de set capítols, d'extensió desigual i precedits per una breu introducció, amb el contingut següent:

1. ubicació del diaconat al si de la *διακονία* de Crist i dels apòstols;
2. dades neotestamentàries i testimonis més rellevants de la tradició patristica;
3. la desaparició històrica del diaconat en la seva modalitat de diaconat permanent;
4. elements del desenvolupament historicoteològic de la sacramentalitat del diaconat des del segle XII fins al segle XX;
5. restabliment del diaconat permanent en el Concili Vaticà II;
6. situacions diverses de la realitat del diaconat permanent en les diverses Esglésies;
7. una aproximació teològica, des d'on es poden recollir les dades magisterials, discernir els interrogants teològics plantejats i indicar algunes línies ulteriors de possibles desenvolupaments en la comprensió del diaconat permanent.

29. El text original és francès i fou traduït al castellà per un dels membres de la subcomissió, el professor Santiago del Cura Elena i publicat a Madrid: *El diaconado: evolución y perspectivas* (BAC-documentos), Madrid: BAC 2003.

30. Cf. Gisbert GRESHAKE, *Ser sacerdote hoy. Teología, praxis pastoral y espiritualidad* (Verdad e Imagen 161), Salamanca: Sígueme 2003, 211-214.

D'altra banda, el document esperona a admetre la realitat sacramental del diaconat. En efecte, la sacramentalitat del diaconat pot considerar-se actualment com a patrimoni comú, fet que la Carta apostòlica de Benet XVI *Omnium in mentem* (2009) ha afermat.

I, finalment, el document posa en relleu la peculiaritat del caràcter diaconal en la seva relació distintiva al caràcter presbiteral i també a l'episcopal. El seu caràcter és configuració amb Crist, de tal manera que n'implica no sols la vida sinó també la missió; vida i missió relacionades amb Crist (Cap) i l'Església (el seu Cos). El caràcter sacramental indica que l'ordenat queda expropiat a favor del poble de Déu.

3.2. La novetat de la Carta apostòlica *Omnium in mentem* (2009)

Benet XVI adapta el *Codi de Dret Canònic* (1983) a la doctrina postconciliar recollida en el *Catecisme de l'Església Catòlica* (1997) i ho fa tot distingint, al si del mateix sagrament de l'orde, entre una capacitació (*missio et facultas*) per a actuar *in persona Christi Capitis* i una habilitació o força (*vim*) per a servir el poble de Déu.

Així, mentre l'antiga redacció del càn. 1008 destacava, com a element comú, la tasca de pasturar (en la línia de LG 11), ara, la nova redacció del càn. 1008 posa, com a element comú, el servei, exercit per cadascú segons el grau de l'orde rebut. I, a més a més, s'afegeix un nou paràgraf al càn. 1009 col·locant-hi conjuntament episcopat i presbiterat per tal de destacar la seva capacitació a actuar *in persona Christi Capitis* i, d'altra banda, atorga als diques la recepció d'una força (*vim*) per a servir el poble en la triple diaconia de la litúrgia, de la paraula i de la caritat (cf. LG 29). Tanmateix, no s'hauria de contraposar, alternativament, la capitalitat del bisbe i dels preveres amb el servei del diaca, atès que Crist és alhora Cap i Servent i el qui actua *in persona Christi Capitis* també ho fa *in persona Christi Servi*.

Aleshores, com a orde que recapitula el servei fins a l'extrem de Crist, el diaconat esdevé signe sacramental de Crist servent en la seva acció pastoral. Amb tot, caldria potenciar més la vinculació de tot diaca amb el seu bisbe diocesà (*ad ministerium episcopi*).³¹

31. Idea expressada en la pregària d'ordenació de la Tradició apostòlica: *non ad sacerdotium, sed ad ministerium episcopi*.

4. CONCLUSIÓ

Com la Constitució dogmàtica sobre l'Església (LG) del Concili Vaticà II recorda, el ministeri eclesiàstic d'institució divina «és exercit en diversos ordes (*diversis ordinibus exercetur*), que, des d'antic (*ab antiquo*), són anomenats bisbes, preveres i diaques» (LG 28).

Els bisbes gaudeixen de la plenitud del sagrament de l'orde i els preveres i els diaques en participen de diversa manera. Per això, cal esbrinar l'especificitat dels preveres i dels diaques al si de l'únic ministeri ordenat o sacerdoci ministerial. D'entrada, convé notar la recuperació pel Concili Vaticà II del triple grau del sagrament de l'orde testimoniats des d'antic.

També cal destacar que, a l'aula conciliar, es va voler precisar la distinció entre els preveres i els diaques al si de l'únic sacerdoci ministerial, tot ell al servei del sacerdoci comú dels fidels (cf. LG 10). Mentre els preveres (inspirant-se en sant Ignasi d'Antioquia) són definits com a *senat del bisbe* (IgMg 6, 1), els diaques són ordenats *ad ministerium Episcopi*.³² A més, es precisa que el model que ha d'inspirar els diaques és *Crist servent*, el Senyor que s'ha fet servidor de tothom.³³

D'altra banda, els preveres amb el bisbe participen del sacerdoci de *Crist-Cap*, tot i que només el bisbe diocesà *és el principi visible i el fonament de la unitat* de la seva Església local (cf. LG 23). I el bisbe sempre va unit al seu presbiteri (cf. LG 28): precisament, per la seva mateixa participació al sacerdoci de Crist-Cap, no existeix un bisbe sense el seu presbiteri.³⁴ Per això, a l'ordenació presbiteral hi ha una única imposició de les mans sobre el qui és ordenat prevere: la del bisbe amb els preveres presents (DO 105; TA 8; *Statuta Ecclesia Antiqua*, càn. 9).³⁵

En canvi, el diaconat és *ad ministerium, non ad sacerdotium*. Els diaques no han estat instituïts a fi d'actuar com els preveres, que *secunden* el bisbe en l'actuar *in persona Christi Capitis*. El bisbe, com a cap i servidor d'una Església local, mai no actua sol, sempre té com ajudants els preveres i els diaques (cf. LG 20). Mentre els preveres col·laboren amb el bisbe en el servei d'actuar *in persona Christi Capitis*, els diaques assisteixen el bisbe diocesà en la seva diaconia al servei del poble de Déu. L'antiga tradició eclesial testimonia una

32. D. VITALI, «Per una teologia del diaconato: la lezione conciliare», 115.

33. Cf. Ídem.

34. Cf. Íbid., 123.

35. Cf. Jaume FONTBONA, *Ministerio ordenado, ministerio de comunión* (Biblioteca Litúrgica 36), Barcelona: CPL 2009, 118.

intensa activitat diaconal al servei dels pobres, al servei de l'Evangelí i al servei de la comunitat.³⁶

En definitiva, s'ha d'aprofundir el diaconat com a servei del bisbe diocesà en la triple tasca de la Paraula, de la Litúrgia i de la Caritat, tenint com a model Crist servidor i com a finalitat ajudar l'Església a viure activament la seva dimensió servidora.

36. VITALI, «Per una teologia del diaconato: la lezione conciliare», 131.